

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 390

**Rachunkowość –
polityka makroekonomiczna –
globalizacja**

Redaktorzy naukowci

Zbigniew Luty

Magdalena Chmielowiec-Lewczuk

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2015

Redaktor Wydawnictwa: Joanna Świrska-Korlub

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Hanna Jurek

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania
znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa
www.pracnaukowe.ue.wroc.pl
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska
(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2015

ISSN 1899-3192
e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-507-0

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:
Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
tel./fax 71 36 80 602; e-mail: econbook@ue.wroc.pl
www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	9
Jacek Adamek: Elementy kształtujące sylwetkę muzułmańskiego księgowego.....	11
Mariusz Andrzejewski, Kinga Mróz, Maciej Poppek: Testy zgodności w teorii i praktyce audytu sprawozdań finansowych.....	21
Anna Bartoszewicz: Transformacja audytu wewnętrznego w Polsce – od audytu zgodności do audytu efektywnościowego.....	36
Melania Bąk: Rachunkowość i jej kapitał, czyli rachunkowość w wymiarze niematerialnym.....	45
Anna A. Białek-Jaworska, Katarzyna Drązikowska: Polityka rachunkowości spółek notowanych na NewConnect	55
Anna A. Białek-Jaworska, Marek Żukowski, Jozef Bucko: Rola doświadczenia zawodowego w uczeniu się rachunkowości w Polsce i na Słowacji.....	64
Grzegorz Bucior: <i>Datio in solutum</i> w ujęciu bilansowym i podatkowym	74
Jolanta Chluska: Informacyjne aspekty funduszu własnego samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej.....	82
Halina Chłodnicka: Wpływ wykonywania wyceny przedsiębiorstwa w upadłości likwidacyjnej do celów sprzedaży na wybranym przykładzie.....	91
Marek Garbowski: Przyszłość banków spółdzielczych w kontekście implementacji regulacji Basel III w polskim systemie bankowym.....	104
Magdalena Giedroyć: Relewantność informacji sprawozdawczych	114
Jerzy Gierusz, Katarzyna Koleśnik, Sylwia Silska-Gembka: Podejście praktyków do rozpoznania rezerw, zobowiązań oraz aktywów warunkowych w świetle MSSF – wyniki badania empirycznego	123
Magdalena Janowicz: Rola biegłego rewidenta w procesie połączenia spółek.....	134
Aldona Kamela-Sowińska: Obrót gospodarczy jako dobro prawnie chronione przez ustawę o rachunkowości.....	142
Małgorzata Kamieniecka: Etyka w rachunkowości wczoraj i dziś – ocena aktualności postulatów L. Paciolego	150
Katarzyna Kobiela-Pionnier: Pod presją. Wpływ lobbingu na kształtowanie standardów rachunkowości.....	160
Mariola Kotłowska: Determinanty pomiaru dokonań na poziomie procesów w przedsiębiorstwie	173
Edyta Łazarowicz: Znaczenie i przyszłość zasady ostrożności.....	183
Edward PieliCHATy: Rozpoznawanie przychodów ze sprzedaży produktów ubezpieczeniowych w księgach rachunkowych banków.....	191

Anna Mazurczak-Mąka, Paweł Zieniuk: Rewizja finansowa w jednostkach zainteresowania publicznego w świetle zmian dyrektyw unijnych...	203
Małgorzata Rówińska: Koszt historyczny i wartość godziwa aktywów – analiza modeli wyceny na podstawie wybranych spółek notowanych na GPW w Warszawie	212
Beata Sadowska: Rachunkowość w Państwowym Gospodarstwie Leśnym Lasy Państwowe	222
Karol Schneider: Przestępczość ekonomiczno-finansowa a kreatywne aspekty księgowości	234
Joanna Toborek-Mazur: Kontrowersje wokół rozliczania fuzji w międzynarodowych standardach rachunkowości	242
Piotr Wanicki: Metody wyceny efektów prac badawczo-rozwojowych	250
Małgorzata Anna Węgrzyńska: Identyfikacja bezpieczeństwa ekonomicznego w literaturze i regulacjach prawnych	261
Edward Wiszniowski: Waluty wirtualne w rachunkowości	273
Grzegorz Zimon: Wpływ grupy marketingowo-zakupowej na sytuacje i wyniki finansowe przedsiębiorstw	283

Summaries

Jacek Adamek: The profile of a Muslim accountant – influencing elements	11
Mariusz Andrzejewski, Kinga Mróz, Maciej Popek: Compliance testing in theory and practice of financial auditing	21
Anna Bartoszewicz: Transformation of internal audit in Poland – from compliance audit to performance audit	36
Melania Bąk: Accounting and its capital, that is accounting in nonmaterial dimension	45
Anna A. Bialek-Jaworska, Katarzyna Drązikowska: Accounting policy used by the NewConnect listed companies	55
Anna A. Bialek-Jaworska, Marek Żukowski, Jozef Bucko: The role of professional experience in accounting learning in Poland and Slovakia ...	64
Grzegorz Bucior: <i>Datio in solutum</i> in accounting and tax terms	74
Jolanta Chluska: Information aspects of the equity funds of the independent public health care units	82
Halina Chłodnicka: The impact of making evaluation of an enterprise in liquidation for the sale on a selected example	91
Marek Garbowski: The future of cooperative banks in the light of implementation of Basel III regulations into the Polish banking system ..	104
Magdalena Giedroyć: Relevance of reporting information	114

Jerzy Gierusz, Katarzyna Koleśnik, Sylwia Silska-Gembka: The practitioners' approach to the recognition of provisions, contingent liabilities and contingent assets in accordance with IAS 37 – the results of an empirical study	123
Magdalena Janowicz: The role of an auditor in the process of business combinations.....	134
Aldona Kamela-Sowińska: Economic turnover as an interest legally protected by Accounting Law	142
Małgorzata Kamieniecka: Ethics in accounting today and in the past – evaluation of topicality of L. Pacioli postulates	150
Katarzyna Kobiela-Pionnier: Under pressure. Lobbying influence on the shaping of accounting standards.....	160
Mariola Kotłowska: Determinants of performance measurement at the level of processes in a company	173
Edyta Łazarowicz: The significance and future of the prudence principle ...	183
Edward Pielichaty: The recognition of insurance revenues in bank bookkeeping	191
Anna Mazurczak-Mąka, Paweł Zieniuk: Financial audit of public interest entities in the light of amendments to relevant EU directives.....	203
Małgorzata Rówińska: Historical cost and fair value of assets – analyses of valuation models on the ground of some companies listed on the Warsaw Stock Exchange	212
Beata Sadowska: Accounting in the State Forests National Forest Holding	222
Karol Schneider: Economic and financial crime vs. creative aspects of accounting.....	234
Joanna Toborek-Mazur: Controversy over mergers accounting in the international accounting standards.....	242
Piotr Wanicki: Methods of research and development work effects valuation	250
Małgorzata Anna Węgrzyńska: Identification of economic safety in literature and legal regulations	261
Edward Wiszniowski: Virtual currencies in accounting	273
Grzegorz Zimon: Influence of marketing-purchasing groups on the performance and financial situation of companies	283

Marek Garbowski

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

e-mail: marek.garbowski@uwm.edu.pl

PRZYSZŁOŚĆ BANKÓW SPÓŁDZIELCZYCH W KONTEKŚCIE IMPLEMENTACJI REGULACJI BASEL III W POLSKIM SYSTEMIE BANKOWYM

THE FUTURE OF COOPERATIVE BANKS IN THE LIGHT OF IMPLEMENTATION OF BASEL III REGULATIONS INTO THE POLISH BANKING SYSTEM

DOI: 10.15611/pn.2015.390.10

Streszczenie: Od urynkowania polskiej gospodarki zaszło wiele znaczących zmian w systemie regulacyjnym prowadzenia działalności bankowej. Zmiany te były inicjowane przez innowacyjne rozwiązania wprowadzane pierwotnie w skali międzynarodowej, a później krajowej. Celem artykułu jest przedstawienie wpływu najważniejszych regulacji Komitetu Bazylejskiego III na kształtowanie się sytuacji ekonomiczno-finansowej polskich banków spółdzielczych (BS). Opracowanie przygotowano na podstawie aktualnych publikacji oraz wyników obserwacji i doświadczeń własnych autora. Wyniki przeprowadzonych analiz oraz studia aktualnej literatury przedmiotu wskazują, że implementacja regulacji Basel III do polskiej bankowości, bez wprowadzenia istotnych zmian w prawie określającym funkcjonowanie omawianych banków oraz dodatkowych systemów gwarantowania ich bezpieczeństwa działalności, może spowodować zagrożenie dalszej egzystencji najsłabszych kapitałowo, ale spełniających wszelkie normy ekonomiczne BS. Zdaniem autora wprowadzanie regulacji, takich jak Basel III, powinno uwzględniać wielkość banków, formę prawnoorganizacyjną, specyfikę ich działalności.

Słowa kluczowe: Bazylea III, banki spółdzielcze, CRD IV/CRR, kapitał własny, IPS.

Summary: Transformation of Polish economy into market-oriented economy has caused numerous significant changes in the regulatory system of conducting banking activity. These changes have been initiated greatly by innovative solutions introduced primarily on international scale and later implemented in state banking. The major aim of the present study was to outline the impact of key regulations of the Basel Committee III on the shape of economic-financial situation of Polish cooperative banks. The study was based on current publications, the results of observations and own experience of the author. The results of conducted analyses and literature research indicate that the implementation of Basel III regulations in the reality of Polish cooperative banking without introducing significant

changes in the law specifying their activity and additional systems guaranteeing safety of their functioning may put further existence of those at risk with the weakest equity which currently meets all economic requirements of cooperative banking. In the author's opinion, the implementation of such regulations as Basel III should take into account the size of banks, their organizational and legal frame as well as specific character of their activity.

Keywords: Basel III, cooperative banks, CRD IV/CRR, equity capital, IPS.

1. Wstęp

Jedną z cech charakterystycznych biznesu bankowego jest prowadzenie działalności w oparciu o system regulacji mających przede wszystkim na celu zabezpieczenie banku przed ryzykiem utraty płynności i niewypłacalności. W pierwszych latach po urynkowieniu polskiej gospodarki regulacje te miały charakter krajowych norm prawnych odnoszących się do poszczególnych typów banków. W okresie przedakcesyjnym i po uzyskaniu przez Polskę pełnego członkostwa w UE w polskiej bankowości stopniowo były wdrażane wymogi dyrektyw odnoszących się do zasad funkcjonowania banków w warunkach integracji europejskiej i globalizacji rynków finansowych. Kolejnym etapem zmian w systemie regulacyjnym, określającym zasady funkcjonowania polskiej bankowości, są działania związane z wprowadzeniem norm Bazylei III, polegających głównie na obowiązku zastosowania znacznie wyższych wymagań kapitałowych i płynnościowych wobec wszystkich typów banków, co w konsekwencji powinno się przełożyć na wzrost bezpieczeństwa i stabilności systemu bankowego. Wspomniane rozwiązania są odpowiedzią na postępujące skutki globalnego kryzysu rynków finansowych, a ich pełna implementacja, zgodnie z przyjętymi założeniami, powinna nastąpić do końca 2019 r. Wielu specjalistów z zakresu omawianego problemu krytycznie ocenia wspomniane rozwiązania, a w szczególności konieczność ich wdrożenia w bankach o charakterze lokalnym, do których zaliczają się krajowe banki spółdzielcze.

Podstawowym celem niniejszego artykułu jest przedstawienie wpływu implementacji najważniejszych regulacji Komitetu Bazylejskiego III na sytuację ekonomiczno-finansową polskich banków spółdzielczych. Opracowanie opiera się na aktualnych publikacjach, wynikach obserwacji i doświadczeniach autora.

2. System Regulacji Bazylejskiego Komitetu Nadzoru Bankowego

Bazylejski Komitet Nadzoru Bankowego (*Basel Committee on Banking Supervision*) powstał w 1974 r. pod auspicjami Banku Rozrachunków Międzynarodowych (BIS). Komitet ten został powołany przez prezesów banków centralnych krajów należących do Grupy G10. Początkowo Komitet przyjął nazwę Bazylejskiego Komitetu ds. Regulacji Bankowości i Procedur Nadzorczych, za cel obierając dążenie do

wypełnienia luk w systemie nadzoru bankowego. Obecnie w skład Komitetu Bazylejskiego wchodzi przedstawiciele banków centralnych oraz organów nadzoru finansowego z 27 państw świata. Komitet nie pełni jednak funkcji instytucji nadzorczej, a jego wytyczne nie stanowią obowiązujących norm prawnych. Komitet formułuje standardy techniczne, wytyczne oraz rekomendacje w zakresie dobrych praktyk, oczekując, iż właściwe organy poszczególnych państw wdrożą je w formie aktów prawnych w sposób, który najlepiej odpowiada specyfice danego systemu¹. W ramach omawianego Komitetu opracowano dotychczas zbiór zalecanych praktyk rynkowych w zakresie zarządzania ryzykiem finansowym w sektorze bankowym, bezpieczeństwa oraz minimalnych progów kapitałowych wymaganych do prowadzenia działalności poszczególnych form banków. Dokumenty wydawane przez Komitet wprowadzane są nie tylko przez państwa będące jego członkami, lecz także przez państwa, w których funkcjonują banki międzynarodowe. Pierwsze opracowania zostały opublikowane w 1988 roku i są nazywane Umową Kapitałową. Jej rozbudowana i uaktualniona wersja znana jest pod nazwą: Basel II – Nowa Umowa Kapitałowa (NUK)².

Wdrożone w 2006 roku standardy NUK opierają się na trzech podstawowych filarach³:

- minimalnych wymogach kapitałowych banków,
- procesie badania nadzorczego,
- efektywnym stosowaniu dyscypliny rynkowej.

Kolejnym, obecnie realizowanym etapem prac Komitetu było opracowanie dokumentu Bazylea III (Basel III), który powstał w celu przeciwdziałania narastającemu skutkom globalnego kryzysu finansowego. Pełne wdrażanie regulacji Basel III w polskiej bankowości zaplanowano do roku 2019 [Bednarski 2010].

Do głównych założeń tego opracowania należą⁴:

- udoskonalenie jakości kapitału regulacyjnego,
- rozwój jakościowych oraz ilościowych aspektów zarządzania ryzykiem,
- inicjacja maksymalnego współczynnika dźwigni finansowej,
- zapobieganie efektem procyklicznym,
- wyliczanie ryzyka systematycznego i relacji pomiędzy dużymi podmiotami,
- wdrożenie globalnych standardów płynności.

W czerwcu 2013 roku w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej opublikowano w języku polskim ostateczny tekst aktów prawnych dotyczący wymogów kapitałowych odnoszących się bezpośrednio do działalności polskich banków, tj.:

- Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do dzia-

¹ http://www.knf.gov.pl/o_nas/wspolpraca_miedzynarodowa/organizacje/BCBS.html, 17.12.2014.

² http://pl.wikipedia.org/wiki/Bazylejski_Komitet_Nadzoru_Bankowego, 12.12.2014.

³ Zob. [Bankowość dla praktyków..., s. 70].

⁴ www.gab.com.pl/strony/zkb2012/prezentacje/D.Szkaradek.pdf, 4.12.2014.

łałości oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, zmieniającej dyrektywę 2002/87/WE i uchylającej dyrektywy 2006/48/WE oraz 2006/49/WE (*Capital Requirements Directive IV* – CRD IV).

- Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniającego rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (*Capital Requirements Regulation* – CRR).

Wdrożenie wspomnianego rozporządzenia i dyrektywy skutkuje wprowadzeniem do prawodawstwa UE standardów przyjętych przez Komitet Bazylejski ds. Nadzoru Bankowego. Zmiany te dotyczą w szczególności następujących zagadnień [Brzozowski 2014]:

- zdefiniowania oraz określenia struktury kapitału,
- wprowadzenia dodatkowych wymogów kapitałowych dla kontrahentów podczas zawierania wymian rynkowych,
- określenia buforów kapitałowych, dźwigni finansowej oraz płynności,
- wprowadzenia wymogu dokonywania transakcji instrumentami pochodnymi z wykorzystaniem centralnych kontrahentów (tzw. CCP – *central counterparties*).

Pakiet CRD IV/CRR obowiązuje od dnia 1 stycznia 2013 roku, jednakże termin ostatecznego wdrożenia jest rozłożony w czasie do 2019 roku. Zastąpi on dotychczas obowiązujące przepisy, tzn. Dyrektywę 2006/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 czerwca 2006 roku w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje kredytowe oraz dyrektywę 2006/49/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 czerwca 2006 roku w sprawie adekwatności kapitałowej firm inwestycyjnych i instytucji kredytowych. Rozporządzenie CRR jest dokumentem prawnie wiążącym w całości oraz bezpośrednio stosowanym we wszystkich państwach członkowskich Unii Europejskiej od dnia wprowadzenia jego w życie (z pewnymi wyjątkami, które zostały określone w przepisach). Dyrektywa CRD IV z kolei wymaga transpozycji do krajowego porządku prawnego, co wiąże się z przechodzeniem pewnych etapów wdrożeniowych⁵. W tabeli 1 przedstawiono harmonogram wdrażania w polskim systemie bankowym parametrów określonych w regulacjach CRD IV/CRR.

Regulacje CRD IV/CRR odwołują się do prowadzenia odpowiedniej polityki ostrożnościowej, z którą wiąże się wyselekcjonowanie odpowiedniego organu makro-ostrożnościowego (*designated authority*). Do jego obowiązku należeć powinno adekwatne do istniejącej sytuacji rynkowej zastosowanie instrumentów zabezpieczających przed ryzykiem. Zaliczyć do nich można narzędzia mające na celu zapobieganie ryzyku o charakterze systemowym danego kraju. Niemniej jednak

⁵ www.knf.gov.pl/pakiet_crd4.html, 15.01.2015.

Tabela 1. Etapy wdrażania norm Basel III w polskim systemie bankowym

Wskaźniki* (%)	Lata								
	do 2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
LR	nadzór KNF	stopniowe wdrażanie				konieczność szacowania	transfer do filaru 1	filar 1	
CET 1	-	3,50	4,00	4,50	4,50	4,50	4,50	4,50	
CCB	-	-	-	-	0,625	1,25	1,875	2,50	
CET 1+ CCB	-	3,50	4,00	4,50	5,125	5,75	6,375	7,00	
Pomniejszenia Tier 1	-	-	20	40	60	80	100	100	
Tier 1	-	4,50	5,50	6,00	6,00	6,00	6,00	6,00	
TC	-	8,00	8,00	8,00	8,00	8,00	8,00	8,00	
TC + CCB	-	8,00	8,00	8,00	8,625	9,125	9,875	10,50	
CI	-	Liniowa amortyzacja dzienna (umarzanie) z funduszu udziałowego BS przez kolejne 10 lat, począwszy od 1.01.2014 r.							

*LR – *Leverage Ratio* (wskaźnik dźwigni finansowej); CET 1 – *Common Equity Tier 1 Ratio*; CCB – *Capital Conservation Buffer* (bufor ochrony kapitału); TC – *Total Capital* (kapitał ogółem), TC – *Tier Capital Ratio* (podstawowy współczynnik wypłacalności); CI – *Capital Instruments* (instrumenty kapitałowe).

Źródło: opracowanie własne na podstawie strony http://www.pte.pl/pliki/1/1146/ZN-11_Kochaniak.pdf.

wdrożenie jednej decyzji dotyczącej danego kraju może mieć wpływ na rynki finansowe krajów członkowskich Unii Europejskiej. Związane jest to z panowaniem jednolitych warunków na rynkach finansowych krajów UE. Taki system umożliwi również swobodny przepływ kapitału i usług oraz prowadzenie przez podmioty gospodarcze wymiany transgranicznej. W związku z tym pakiet CRD IV/CRR wprowadził mechanizm wzajemnego stosowania niektórych instrumentów (*reciprocity*). Ma on na celu niwelowanie niepożądanych reakcji ze strony innych rynków na zmiany wprowadzone w jednym z państw członkowskich [Brzozowski 2014].

Pakiet CRD IV/CRR wymusił zmiany polskich regulacji bankowych. Podczas procesu nowelizacji ustawy Prawo bankowe nieodzowne było uwzględnienie projektu ustawy dotyczącej nadzoru makroostrożnościowego nad systemem finansowym. Do nowych uregulowań przede wszystkim miały zostać zaimplementowane przepisy dyrektywy CRD IV. Zapisy te dotyczą głównie buforów kapitałowych, takich jak: bufor zabezpieczający, bufor globalnych instytucji o znaczeniu systemowym, bufor innych instytucji o znaczeniu systemowym, bufor ryzyka systemowego oraz bufor antycykliczny (tab. 2).

Tabela 2. Kapitał regulacyjny i bufor bezpieczeństwa banków w wyniku wdrożenia norm Bazylei III na mocy prawa UE

Kapitał regulacyjny i bufor bezpieczeństwa banków			
Wskaźnik	Wąski Tier 1	Podstawowy Core Tier 1	Kapitał całkowity
Minimalny wymóg kapitału	4,5%	6,0%	8,0%
Bufor kapitałowy	2,5%		
Minimalny wymóg kapitału + bufor kapitałowy	7,0%	8,5%	10,5%
Bufor antycykliczny	0-2,5%		

Źródło: na podstawie strony www.basel-iii-accord.com.

Rozporządzenie CRR wymaga również przygotowywania projektów ustaw wymagających dostosowania do prawa krajowego. Dokument jest powszechnie praktykowany w krajach należących do Unii Europejskiej, niemniej jednak niektóre przepisy zawarte w rozporządzeniu dają władzom krajowym autonomiczność w decydowaniu o niektórych rozstrzygnięciach⁶.

3. Sytuacja banków spółdzielczych w kontekście implementacji regulacji Basel III w polskiej bankowości

Bankowość spółdzielcza jest specyficznym elementem polskiego systemu bankowego. Oprócz tego, że banki spółdzielcze (BS) są najstarszą formą bankowości w Polsce, do głównych cech odróżniających te banki od banków komercyjnych (BK) należą: działalność w zrzeszeniach, silnie rozbudowana sieć placówek, w 100% rodzimy i relatywnie niski kapitał, lokalny charakter działania, bardzo dobra znajomość potrzeb finansowych lokalnego rynku, wysoka jakość portfela kredytowego oraz dobra w ostatnich latach kondycja finansowa.

Od momentu urynkwienia polskiej gospodarki bankowość spółdzielcza aktywnie uczestniczy w procesie dostosowywania się do ciągle zmieniających się reguł funkcjonowania rynków finansowych. Ostatnim, najważniejszym i aktualnym przez następne kilka lat wyzwaniem dla polskich BS jest wdrożenie wymogów regulacyjnych Bazylei III. Konsekwencją tego zadania na szczeblu UE jest spełnienie norm określonych w dyrektywie CRD 4 i rozporządzeniu CRR. Należy przy tym pamiętać, że regulacje te w równym stopniu dotyczą zarówno BS, jak i BK, co w opinii autora, przy braku w przyszłości odpowiednich instrumentów wsparcia najsłabszych kapitałowo, ale znajdujących się dotychczas w dobrej kondycji BS, może powodować problemy z płynnością i zagrazić ich egzystencji.

W artykule 12 dyrektywy CRD IV ustalono dla BS funkcjonujących w zrzeszeniach minimalną wartość funduszy własnych na niezmiennym poziomie 1 mln

⁶ www.knf.gov.pl/crd/pakiet_crd4_zmiany_polskich_regulacji.html, 12.12.2014.

euro. Zmianie uległa natomiast podstawa ich oszacowania. Jak wynika z nowej definicji, do funduszy własnych nie zostaną zaliczone fundusze uzupełniające. W przypadku BS dotyczy przede wszystkim kapitałów, które zostały uzyskane z tytułu emisji obligacji oraz pożyczek podporządkowanych. Konieczność utrzymania minimum kapitałowego w BS narzuca w perspektywie najbliższej przyszłości na organy nadzorcze BS posiadanie odpowiedniego planu odtworzenia kapitałów, w przypadku wystąpienia ich deficytu na skutek wprowadzenia wspomnianych regulacji. Z oszacowań przeprowadzonych przez KNF wynika, że 25 BS może nie spełnić przewidzianej normy adekwatności kapitałowej. W tym miejscu należy dodać, że w grupie tej znajduje się 16 dużych BS o wartości sumy bilansowych przekraczającej 100 mln zł.

Zgodnie z art. 93 rozporządzenia CRR, zrzeszone BS i zrzeszenia mają obowiązek utrzymywania, oprócz odpowiedniego pułapu kapitału założycielskiego, także minimalnego poziomu funduszy własnych, wynoszącego powyżej 1 mln euro. Poziom ten, w rozumieniu KNF, jest obligatoryjny, natomiast spadek tego parametru poniżej ustalonej minimalnej wielkości zobowiązuje organy nadzoru do podjęcia działań mających charakter likwidacyjny lub łączeniowy.

W rozporządzeniu CRR zostały określone również wymogi kapitałowe obowiązujące BS, które funkcjonują poza zrzeszeniami, lub które zamierzają rozpocząć działalność samodzielnie. Obecnie dotyczy to tylko jednego BS, tj. Krakowskiego Banku Spółdzielczego, ale w opinii autora w najbliższych latach liczba takich banków będzie rosła z uwagi na to, że zarządy silnych ekonomicznie BS nie będą się godzić na ponoszenie kosztów związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa płynności bankom (funkcjonujących w omówionym dalej systemie IPS) o niskim poziomie kapitału. Samodzielnie działające BS zobowiązane są do utrzymywania funduszy własnych na poziomie obowiązującym w BK, tj. równowartości min. 5 mln euro. Fundusz udziałowy BS, bez uruchomienia blokady lub ograniczeń jego wycofania, zgodnie z nowymi normami, nie może być zaliczany do funduszy własnych. Jest to konsekwencja zmian definicji funduszy własnych, która wynika z dążenia legislatorów do zwiększenia bezpieczeństwa finansowego banków prowadzących działalność na terenie UE. W świetle zapisów CRD IV/CRR w BS organ nadzoru powinien dysponować prawem umożliwiającym blokadę wypłaty udziałów. Realizacja tego zapisu wymagać będzie jak najszybszych zmian odpowiednich zapisów w ustawach określających obecnie zasady działania sektora BS⁷. W przypadku braku takich nowelizacji fundusz udziałowy BS będzie stopniowo umarzany z funduszy własnych przez okres 10 lat, a udziały objęte po wejściu w życie rozporządzenia CRR nie będą zaliczane do kapitałów własnych BS, co może doprowadzić w przyszłości do powstania deficytu funduszy własnych powodujących konieczność realizacji fuzji lub cofania licencji przez KNF na prowadzenie dalszej działalności. Problem ten potęguje fakt, że w ostatnich latach obserwuje się w omawianym sektorze wzmoczony

⁷ Ustawa o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających i ustawa Prawo spółdzielcze.

proces wycofywania udziałów. W roku 2012 ponad 16,3 tys. udziałowców wycofało swoje udziały z BS, a w roku 2013 było ich prawie 17,5 tys.; obecnie ten trend się utrzymuje. Z wyników badań własnych autora wynika, że przyczyną takiej sytuacji jest z jednej strony spadek dochodów udziałowców (głównie rolników), z drugiej zaś – panika związana z informacją o wdrażaniu norm CRD IV/CRR.

Oprócz powyższego rozporządzenie CRR nakłada na BS również obowiązek utrzymania odpowiedniego poziomu płynności mierzonej faktorem LCR (*Liquidity Coverage Ratio*). Z wyników analizy parametrów ekonomiczno-finansowych BS przeprowadzonej przez KNF w kwietniu 2012 roku wynika, że 122 BS nie spełni wymogu normy płynności mierzonej wskaźnikiem LCR. Stanowią one 21% prowadzących działalność BS, prawie jedną trzecią (32,8%) wszystkich placówek BS i 10,7% placówek całego sektora bankowego. Oszacowana przez KNF wartość deficytu płynności LCR BS to 2,7 mld zł, a BZ – 11,4 mld zł [Jakubiak 2012].

Kolejnym narzuconym przez CRD IV/CRR parametrem płynności jest norma NSFRR (*Net Stable Funding Ratio*). Obowiązywać ma ona od 2018 roku, niemniej wyniki oszacowań instytucji nadzorujących pakiet CRD IV/CRR dla sektora BS są również negatywne w zakresie tego wskaźnika. Jedną z głównych przyczyn takiego stanu rzeczy jest niemożność zakwalifikowania do aktywów płynnych BS depozytów lokowanych z mocy prawa w bankach zrzeszających (BZ) z równoczesnym brakiem możliwości ewidencji tych środków przez BZ jako bezpiecznego źródła finansowania aktywów. Szacunki KNF dotyczące NSFRR w bankach zrzeszających wskazują na deficyt stabilnego finansowania o wartości ok. 11,1 mld zł, co podobnie jak w przypadku LCR jest efektem braku możliwości zaliczania środków BS jako stabilnego źródła zapewnienia płynności.

Jednym z realnych rozwiązań wskazanych problemów może być wdrożenie w życie systemu ochrony instytucjonalnej BS – IPS (*Institutional Protection Scheme*). Zakłada on mocniejsze niż w przypadku aktualnie zorganizowanych zrzeszeń BS wewnętrzne powiązania z autonomicznym, wzajemnym systemem gwarantowania płynności oraz bezwzględnej wypłacalności uczestników zrzeszenia. Wówczas problem uznawania lokat BS, wcześniej z mocy ustawy deponowanych w bankach zrzeszających, zostanie rozwiązany i będą one mogły być zaliczane jako aktywa płynne BS lub jako stabilne źródło finansowania ich aktywów. Istotą systemu IPS jest funkcjonowanie BS na zasadach grupy skonsolidowanej, dzięki czemu BS będą mogły korzystać również z innych nowatorskich rozwiązań związanych z zapewnieniem stabilności i bezpieczeństwa grupy. Przykładem takiej innowacji może być stosowanie 0% wagi ryzyka kredytowego w stosunku do wzajemnych ekspozycji, z wyłączeniem ekspozycji kapitałowych. Zupełnie inną metodą umożliwiającą spełnienie norm określonych w CRD IV/CRR może być zmiana konstrukcji bilansów BS i BZ, czego celem byłaby całkowita lub częściowa redukcja działalności komercyjnej BZ na rzecz wdrożenia wspólnego systemu zarządzania płynnością. Z obserwacji własnych autora wynika, że jest duży opór środowiska BS w wprowadzeniu wspomnianych zmian, który wynika przede wszystkim z faktu,

że silniejsze BS musiałyby sfinansować większość kosztów związanych z wdrożeniem omawianego systemu w całym sektorze BS.

4. Zakończenie

Celem wdrożenia w systemie regulacyjnym działania biznesu bankowego norm Bazylea III/CRD IV/CRR jest wzmocnienie pozycji kapitałowej instytucji finansowych. Wprowadzenie tych regulacji w pełnym zakresie oznacza z jednej strony wzrost stabilności i bezpieczeństwa systemu bankowego, z drugiej zaś – ograniczenie rozmiaru operacji aktywnych banków i ich potencjału rozwojowego, a w konsekwencji – również zmniejszenie tempa wzrostu gospodarczego. Wdrażanie tego typu regulacji powoduje zwykle zwiększone koszty banków i wydatki na ten cel z budżetu państwa.

W kontekście wejścia w życie wspomnianego pakietu dalsza egzystencja wielu BS jest zagrożona w perspektywie najbliższej przyszłości. Wprowadzanie nowych regulacji w warunkach recesji gospodarczej powoduje dodatkowe koszty w sektorze, które mogą przyczyniać się do powstawania strat w bilansach BS i BZ, zmniejszając tym samym zaufanie klientów do tych instytucji. Z doświadczeń własnych autora wynika, że zapowiedź wdrożenia regulacji Bazylei III jest źródłem dezinformacji i paniki wśród kadry kierowniczej i właścicieli BS, co prowadzi do wzmoczonego wycofywania udziałów i podejmowania błędnych decyzji. W opinii autora w trakcie prac nad Bazyleą III legislatorzy powinni byli uwzględnić formę prawnooorganizacyjną banków, specyfikę działalności sektora BS, jego wieloletnią historię, tradycję i misję, jaką mają te banki w społecznościach lokalnych.

Literatura

- Bankowość dla praktyków. Europejski Certyfikat Bankowca EFCB*, GAB 2005.
- Bednarski P., 2010. *Bazylea III i jej wyzwania*, „Gazeta Bankowa”, nr 10/1114.
- Brzozowski M., 2014, *CRD IV, CRR – instrumenty makroostrożnościowej*, NBP, Departament Systemu Finansowego, Warszawa.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, zmieniająca dyrektywę 2002/87/WE i uchylająca dyrektywy 2006/48/WE oraz 2006/49/WE.
- Jakubiak A., 2012, *Wpływ Bazylei III i innych nowych regulacji unijnych i polskich na politykę kredytową i sytuację instytucjonalną sektora bankowego w Polsce*, UKNF.
- Kochaniak K., 2011, *Kapitał regulacyjny sektora bankowego w Polsce na tle rozwiązań Bazylei III*, Zeszyty Naukowe nr 11, PTE, Kraków.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012.

Źródła internetowe

- http://pl.wikipedia.org/wiki/Bazylejski_Komitet_Nadzoru_Bankowego, 12.12.2014.
http://www.knf.gov.pl/o_nas/wspolpraca_miedzynarodowa/organizacje/BCBS.html, 17.12.2014.
http://www.pte.pl/pliki/1/1146/ZN-11_Kochaniak.pdf, 7.12.2014.
www.basel-iii-accord.com, 4.02.2015.
www.gab.com.pl/strony/zkb2012/prezentacje/D.Szkaradek.pdf, 4.02.2015.
www.knf.gov.pl/crd/pakiet_crd4_zmiany_polskich_regulacji.html, 12.12.2014.
www.knf.gov.pl/pakiet_crd4.html, 15.12.2014.